

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.12.4](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.12.4)

УДК 351

*В. В. Євдокимов,
д. е. н., професор, Заслужений економіст України, ректор,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
ORCID ID: 0000-0002-3577-081X*

*С. В. Свірко,
д. е. н., професор, здобувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та
адміністрування,
Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: 0000-0001-9157-4672*

*І. В. Супрунова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної безпеки,
Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: 0000-0002-5800-3023*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СКЛАДОВИХ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*V. Yevdokymov
Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine,
Rector of Zhytomyr Polytechnic State University*

*S. Svirko
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Security,
Public Management and Administration, Zhytomyr Polytechnic State University*

*I. Suprunova
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic Security,
Public Administration and Management, Zhytomyr Polytechnic State University*

IDENTIFICATION OF COMPONENTS OF STATE SECURITY AS OBJECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION

В статті розглянуто проблематику складових державної безпеки в фокусі об'єктної уваги державного управління. В контексті ідентифікації складових державної безпеки шляхом критичного аналізу підходів до складових державної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країнами світу Цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо) запропоновано таку сукупність складових державної безпеки: безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека. Така сегментація державної безпеки враховує вітчизняне нормативно-правове

поле, світові підходи до визначення об'єктної уваги держави та її загроз, сучасні тенденції до розвитку громадянського суспільства. На логічне продовження дослідження сформовано характеристику кожного з вищевказаних видів державної безпеки в контексті загального визначення державної безпеки, яке автор пропонує трактувати як такий стан захищеності різновекторних інтересів держави та її простої кластерної одиниці – громадянина – за якого забезпечується ефективне функціонування всіх сфер, галузей, інституціональних секторів (у тому числі їх одиниць), механізмів в цілому та реалізація власне функцій та повноважень інституту держави зокрема з метою їх подальшого розвитку в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Задля формування чіткого науково-обґрунтованого базису державного управління в сфері державної безпеки подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на опрацювання кожної з складових в контексті їх функціонального апарату. Їх кінцеве формування уможливить розбудову чіткої системи державного управління в сфері державної безпеки, а отже забезпечить розвиток всіх сфер життя нашої країни.

The article considers the issue of components of state security in the focus of objective attention of public administration. In the context of identifying the components of state security through critical analysis of approaches to the components of state security, taking into account trends in modern society (globalization processes formed and adopted by all countries) Sustainable Development Goals, the transition of mankind to the information society the following set of components of state security is proposed: security of national government; political security; economic security; military security; security of public and legal order; social and humanitarian security; information and communication security; resource and environmental security; technical and technogenic safety; international diplomatic security. This segmentation of state security takes into account the domestic regulatory framework, global approaches to determining the objective attention of the state and its threats, current trends in the development of civil society. To logically continue the study, the characteristics of each of the above types of state security in the context of the general definition of state security, which the author proposes to interpret as a state of protection of multifaceted interests of the state and its simple cluster unit - the citizen - which ensures the effective functioning of all spheres (including their units), mechanisms in general and the implementation of the actual functions and powers of the institution of the state in particular with a view to their further development in a changing environment, external and internal threats. In order to form a clear science-based business of public administration in the field of public security, further scientific research should be directed to the study of each of the components in the context of their functional apparatus. Their final formation will enable the development of a clear system of public administration in the field of state security, and thus ensure the development of all spheres of life in our country.

Ключові слова: держава; суспільство; державне управління; державна безпека; загрози.

Keywords: state; society; public administration; state security; threats.

Постановка проблеми. Державне управління в Україні знаходиться на етапі активної перебудови в контексті вимог сучасності, однією з центральних серед інших є опанування та формування системи державного управління в сфері державної безпеки як запоруки існування нашої країни. Сучасний підхід до проблематики державної безпеки в державно-управлінському аспекті вирізняється певною безсистемністю та фрагментарністю, наукове опанування поодиноких напрямів та складових державної безпеки без урахування їх сутності, зв'язку та підрядності безумовно забезпечує приріст виключно теоретичних знань. Водночас розуміння дійсної природи поняття “державна безпека”, вірна ідентифікації її складових, визначення причинно-наслідкових зв'язків уможливить реалізацію завдання з розбудови дієвих механізмів державного управління державною безпекою. З огляду на вищевказане дослідження питань складної природи державної безпеки, ідентифікація її складових та визначення найвагоміших з них в контексті об'єктної уваги державного управління є вкрай необхідним та актуальним. За цих умов важливого значення набуває дослідження питань складових державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою теоретичних засад державного управління у різні часи переймалися такі вчені як: О. Борисенко, С. Бела, А. Дегтяр, С. Домбровська, О. Євсюков, О. Іляш, В. Коврегін, С. Майстер, С. Полторац, А. Помази-Пономаренко, І. Приходько, В. Садковий, Г. Ситник, В. Степанов, Д. Юрковський та інші. Питання державного управління державною безпекою досліджували: М. Потебенько, В. Гончаренко, М. Мельник, М. Хавронюк, С.Яценко, С. Гордієнко, В.Пилипчук, І.Корж, О.Вовк, В.Чумак, В.Настюк, А.Янчук, І.Козьяков, М.Медвідь, М.Баюк, А.Янчук, В.Чумак, Б.Берданський, Н.Серьогіна, Г.Куц. Попри їх значні надбання в цій науковій сфері чіткої систематизації складових державної безпеки не відбулося, що ускладнює формування методичних підходів власне до визначення, оцінки та контролю останніх.

Мета статті. Метою даної публікації виступає ідентифікація складових державної безпеки та визначення їх характеристик.

Виклад основного матеріалу. Поняття державної безпеки є складним і багатограним, на чому неодноразово наголошували автори. Попри широке обговорення характеристики поняття “державної безпеки” питання складових останньої опрацьовувалось дуже обмежено. Нагадаймо, що Закон України “Про основи національної безпеки України” (на тепер не чинний, але змістовно корисний) статтею 7 фактично виокремив в межах національної безпеки певні її складові (безпека зовнішньополітичної сфери, державна безпека, безпека воєнної сфери та державного кордону, безпека внутрішньополітичної сфери, економічної сфери, безпека соціальної та гуманітарної сфери, безпека науково-технічної сфери, безпека в сфері цивільної захисту, безпека екологічної сфери, безпека інформаційної сфери), закріпивши такі положення щодо загроз в сфері державної безпеки [2]: «розвідувально-підбивна діяльність іноземних спеціальних служб; загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян; поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об’єктів на території України; можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів; спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України». Діючий Закон України «Про національну безпеку України» унікає такого поділу апелюючи в межах національної безпеки до воєнної безпеки, громадської безпеки і порядку, державної безпеки [1]. В той же час, діюча Стратегія національної безпеки України передбачає прийняття таких субпідрядних документів в межах останньої [3]: “Стратегії людського розвитку, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегії економічної безпеки, Стратегії енергетичної безпеки, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату, Стратегії біобезпеки та біологічного захисту, Стратегії інформаційної безпеки, Стратегії кібербезпеки України, Стратегії зовнішньополітичної діяльності, Стратегії забезпечення державної безпеки, Стратегії інтегрованого управління кордонами, Стратегії продовольчої безпеки та Національної розвідувальної програми». Фактично, перелік вищевказаних нормативних документів підтверджує статус закріплених в останніх напрямів безпеки як складових національної безпеки загалом.

З приводу таких існуючих непорозумінь та різночитання нормативних документів вкрай доречним і своєчасним є дослідження М.Медведя. Вказаний вчений в своїй праці аргументовано, умотивовано, логічно і послідовно доводить необхідність апелювання перед усім до терміну “державна безпека” [4, С.77-80], а вже потім національна безпека, закладаючи у ці поняття відповідно такі характеристики [4, С.81]: «державна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз державним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, охорони здоров’я, освіти й науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова й інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту і зв’язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології та навколишнього природного середовища та в інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз державним інтересам»; «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і суспільства, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах міграційної політики, охорони здоров’я, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та в інших сферах при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам». Цікавим є також точка зору професора М.Медвідь на основну проблематику національної безпеки, яку він пов’язує перед усім з економічною складовою [4, С.80].

Загалом на сьогодні вчені наголошують на інтегральності поняття державної безпеки, яке має суцільно включати сферу функціонування держави та суспільства [5, С.189]. Погляди щодо таких сфер певним чином різняться, зокрема:

- науковець М.Баюк до об'єктних складових державної безпеки відносить екологічну, енергетичну, інформаційну, соціальну, гуманітарну сфери [5, С.189];
- науковець А.Янчук наголошує на поділі державної безпеки на внутрішню та зовнішню [6, С.347-348];
- науковці В.Чумак, Б.Берданський відносять до складу державної безпеки економічну безпеку, інформаційну безпеку, боротьбу із сепаратизмом, протидію політичній радикалізації суспільства [7, С.101];
- науковець Н.Серьогіна серед інших видів ідентифікує політичну, економічну, воєнну, екологічну, інформаційну, соціальну, демографічну, продовольчу, радіаційну безпеку [8];
- науковець Г.Куц зазначає про такі сфери державної безпеки як боротьба з тероризмом, економічна безпека, інформаційна безпека, кібернетична безпека [9, С.147].

Вочевидь, вказані вчені при формуванні складових державної безпеки етимологічно опирались на словникову одиницю «держава». Значення останньої найбільш повно презентовано у такому контексті: «держава - політична форма організації правління, що характеризується суверенною владою, політичним та публічним характером, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів та організацій, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне управління суспільством та керівництво загальносуспільними правами [10, С.200]. Фактично захисту, а отже безпекового супроводу вимагає кожна з визначених функціональних напрямів дій держави. До останніх відносять: економічний, політичний, соціальний, гуманітарний [10]; економічний, політичний, соціальний, екологічний, інформаційний, гуманітарний, правоохоронний, дипломатичний, міжнародного співробітництва, природоохоронний, захист території держави, захист прав та свобод людини [11, С.80]; економічний, соціальний, правоохоронний, природоохоронний, культурний, оборонний, політичний, інформаційний, правозахисний, борговий, митний, міжнародної співпраці, екологічний, забезпечення миру, комунікативний, нормального функціонування громадянської спільноти [12, С.175].

Звернення до Конституції України виявило таку сукупність зобов'язань держави щодо реалізації [14]: безпеки суверенітету (ст.2), безпеки особистості (ст.3, 27-29), соціальної безпеки (ст.3, 17, 44, 46, 47), безпека державної влади, конституції (ст.5), безпеки місцевого самоврядування (ст. 7), етнічної, мовної, культурної, релігійної безпеки (ст.10, 11), безпеки прав власності (ст. 13), природно-ресурсної безпеки (ст. 14), політичної, економічної, ідеологічної безпеки (ст. 15, 17, 34, 36, 44), екологічної, радіаційної безпеки (ст. 16), інформаційної, військової, територіальної безпеки (ст. 3, 17), зовнішньополітичної безпеки (ст.18), конституційної безпеки (ст.24), безпеки громадянства (ст.25), безпеки поглядів та переконань (ст.34), громадської безпеки (ст.39), трудової безпеки (ст.44), безпеки охорони здоров'я (ст. 49), безпеки освіти (ст. 53), безпеки творчості (ст. 54), юридично-правової безпеки (ст.59-61), національної, митної, бюджетної, податкової, грошово-кредитних, валютної безпеки (ст.92) тощо.

Цікавим та доречним щодо вивчення вбачається функціональний підхід ООН та Міжнародного валютного фонду, викладений у Керівництві зі статистики державних фінансів, за яким функціональні спрямування держави визначаються такими напрямками: загальне управління, оборона, суспільний порядок та безпека, економічний напрям, охорона навколишнього середовища, житлово-комунальні послуги, охорона здоров'я, відпочинок, культура та релігія, освіта, соціальний захист [15].

На підставі критичного аналізу підходів до складових державної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країнами світу Цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо) пропонується така сукупність складових державної безпеки: безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека. Така сегментація державної безпеки враховує вітчизняне нормативно-правове поле, світові підходи до визначення об'єктної уваги держави та її загроз, сучасні тенденції до розвитку громадського суспільства.

Змістовне наповнення вказаних складових державної безпеки уявляється наступним (таблиця 1).

Таблиця 1.
Характеристика складових державної безпеки

<i>Назва складової</i>	<i>Визначення поняття</i>
Безпека загального управління	стан захищеності системи загального державного управління від різнопрофільних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшої розбудови
Політична безпека	стан захищеності політичної системи держави від різних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшого розвитку
Економічна безпека	стан захищеності економіки держави від різнофакторних загроз в контексті забезпечення розвитку усіх її інституційних секторів
Військова безпека	стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих державних інтересів від військових загроз
Безпека громадського та правового порядку	стан захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від загроз їх спокою та майновим правам, а також діяльності економічних суб'єктів
Соціально-гуманітарна безпека	стан захищеності соціальної, освітньої, наукової, культурної, духовної, медичної, медіа сфер від різновекторних загроз на забезпечення їх функціонування та подальшого розвитку
Інформаційно-комунікаційна безпека	стан захищеності методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки і систем зв'язку від загроз викрадення, зміни та знищення інформації з метою забезпечення ефективної організації діяльності людей
Ресурсно-екологічна безпека	стан захищеності довкілля та надр держави від загроз порушення їх рівноваги, знищення, неефективного використання з метою їх забезпечення їх збереження та відновлення
Міжнародно-дипломатична безпека	стан захищеності міжнародної та дипломатичної сфери держави від зовнішніх загроз державі з метою забезпечення миру та добросусідських партнерських відносин

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Виклики сучасного світу, загрози та небезпеки кожної країни формують вимогу щодо посилення наукових спрямувань вчених у напрямку державного управління державною безпекою. Сформовані складові державної безпеки (безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) відображають сучасні наукові та нормативні підходи до їх ідентифікації та враховують тенденції розвитку сучасного громадського суспільства.

Запропоновані визначення складових державної безпеки корелюють з авторським розумінням поняття “державна безпека” як такого стану захищеності різновекторних інтересів держави та її простої кластерної одиниці – громадянина – за якого забезпечується ефективне функціонування всіх сфер, галузей, інституціональних секторів (у тому числі їх одиниць), механізмів в цілому та реалізація власне функцій та повноважень інституту держави зокрема з метою їх подальшого розвитку в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Задля формування чіткого науково-обґрунтованого базису державного управління в сфері державної безпеки потребує опрацювання кожна з складових в контексті їх функціонального апарату.

Список використаних джерел.

1. Про національну безпеку України: Закон України №2469-VIII від 21.06.18 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020 від 14.09.20 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
4. Медвідь М.М. Державна та національна безпека: понятійно-категоріальний апарат / М.М. Медвідь // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2017. – Вип. 2. – С. 74-84.
5. Баюк М.І. Гуманітарна складова політики державної безпеки: поняття, принципи / М.І. Баюк // Університетські наукові записки. – 2018. – № 1. – С. 186-199.
6. Янчук А.О. Особливості вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної безпеки України в сучасних умовах / А.О. Янчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – Вип. 1. – С. 342-355.
7. Чумак В.В. Теоретико-правовий аналіз понять «національна безпека» і «державна безпека» / В.В. Чумак, Б.В. Бернадський // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2014. – Вип. 20. – С. 95-103.

8. Серьогіна Н.О. Теоретико-методологічний аналіз співвідношення понять «національна безпека», «державна безпека» ат «продуктивна занятість» / Н.О. Серьогіна // Electronic scientific publication "Public Administration and National Security". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15905325328491.pdf>
9. Куц Г.М. Концептуалізація понять “національна безпека” і “державна безпека” у політико-правовому дискурсі / Г.М. Куц // Сучасне суспільство. – 2020. – Вип. 1. – С. 139-153.
10. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М.П. Требіна. – Х. : Право, 2015. – 816 с.
11. ДЕРЖАВА //Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998. – Т. 2 : Д – Й. – С. 80.
12. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С.Д. Гусарева, О.Д. Тихомирова. – К.: НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.
13. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави / М. Дзевелюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11. – С. 171-176.
14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Government nance statistics manual 2014. – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014. – 446р.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On national security in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 10 Dec 2020).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the basics of national security", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 10 Dec 2020).
3. Office of the President of Ukraine (2020), Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (Accessed 10 Dec 2020).
4. Medvid', M.M. (2017), “State and national security: conceptual and categorical apparatus”, *Naukovyj visnyk Lvivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, vol. 2, pp. 74-84.
5. Bajuk, M.I. (2018), “Humanitarian component of state security policy: concepts, principles”, *Universytets'ki naukovi zapysky – University scientific notes*, vol. 1, pp. 186-199.
6. Janchuk, A.O. (2016), “Features of improvement of normative-legal maintenance of state security of Ukraine in modern conditions”, *Naukovyj visnyk Lvivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, vol. 1, pp. 342-355.
7. Chumak, V.V. and Bernads'kyi, B.V. (2014), “Theoretical and legal analysis of the concepts of "national security" and "state security"”, *Pravnychyj visnyk Universytetu «KROK» – Legal Bulletin of KROK University*, vol. 20, pp. 95-103.
8. Ser'ogina, N.O. (2018), “Theoretical and methodological analysis of the relationship between the concepts of "national security", "state security" and "productive employment"”, *Electronic scientific publication "Public Administration and National Security"*, available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15905325328491.pdf> (Accessed 10 Dec 2020).
9. Kuc, G.M. (2020), “Conceptualization of the concepts of "national security" and "state security" in political and legal discourse”, *Suchasne suspil'stvo – Modern society*, vol. 1, pp. 139-153.
10. Gerasina, L.M., Pogribna, V.L. and Polishhuk, I.O. (2015), *Politologichnyj encyklopedychnyj slovnyk* [Political encyclopedic dictionary], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
11. Shemshuchenko, Ju.S. (1998), *Jurydychna encyklopedija* [Legal encyclopedia]. Vol.2. Ukrai'ns'ka encyklopedija im. M.P. Bazhana, Kyiv, Ukraine.
12. Biloz'orov, Je.V., Vlasenko, V.P., Gorova, O.B., Zaval'nyj, A.M. and Zajac', N.V. (2017), *Teorija derzhavy ta prava* [Theory of state and law], NAVS, Osvita Ukrai'ny, Kyiv, Ukraine.
13. Dzeveljuk, M. (2016), “Nomenclature of the function of the modern state”, *Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, vol. 11, pp. 171-176.
14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 10 Dec 2020).
15. Government nance statistics manual 2014 (2014), D.C., International Monetary Fund, Washington, USA.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2020 р.